

Kad bent angelai ją mylėtų

Kai Angela pirmą kartą atėjo pas mane, atrodė labai prastai. Nors jau rudenėjo, lauke buvo beveik dvidešimt penki šilumos, ji dėvėjo juodą dukslų megztinį, segėjo juodą sijoną ir ryšėjo skarelę. Kaip Žemaitė. Tiesa, juokas, žiūrint į ją, neėmė. Akys ir visas veidas paburkęs nuo ašarų. Ir greičiausiai piktnaudžiavimo alkoholiu. Aukos veidas, anot veidoskaitos. Jei imtume vieną šansą iš milijono, kad ant galvos nukris plyta, – ji nukristų Angelai ant galvos. Žiūrint ezoteriškai, matyt, šis gyvenimas – jos skolų atidavimo laikas. Dvasinių skolų. Bet grįžkime prie šios realybės. Coliukės sudėjimo. Metų apie penkiasdešimt. Nusprendė kreiptis pagalbos paskatinta draugės, kuriai atsibodo klausytis jos nuolatinio verkimo ir užsitęsusių kliedesių po vyro mirties. Sakytum, tas vyras buvo labai geras, bet kad ne. Bent jau pastaruosius dešimt metų. Jis psichologiškai ir visai kitaip smurtavo ir gėrė.

Bet čia, matyt, pasitvirtina išmintis, kuri sako, kad gero vyro moteris gedi vidutiniškai vienus metus, o blogo – visą likusį gyvenimą.

Tiesa ta, kad labiau nei jo moteris tada gedi savo neįvykusio gyvenimo. Kad laukė, dėsė, tikėjosi išgelbėti vyrą arba kad jis pasikeis ir suteiks jai svajonių. Bėda ta, kad laukiant, kol kažkas išgelbės mano gyvenimą, kad kažkas ateis ar atsitiks, ir mano gyvenimas taps nuostabus, dažniausiai tenka labai nusivilti. Keista, bet net ir „pasitaisius“ vyrui, tarkim, išsivadavus nuo priklausomybės, tenka nusivilti. Nes jis nepasikeičia. Jis tik meta gerti / lošti / svetimoteriauti, bet netampa moters gyvenimo gelbėtoju. Stebuklingai neatsiranda temų pokalbiams, nepradeda patikti tie patys žmonės ar renginiai, filmai. Stebuklas neįvyksta. Ir tada moteris supranta, kad joks stebuklas neįvyks. Niekas jos neišgelbės. Neišgelbės jos gyvenimo, nepadarys jo įdomaus. Tai gali tik ji pati. Ir tas suvokimas dažniausiai aplanko gana vėlai, kartais per vėlai. Tada pradedama gailėtis dėl metų, dėl per ilgo laukimo, dėl iššvaistyto laiko.

O čia nieko nepadarysi, dabar jau nebepakeisi tų dešimties metų, kurie galėjo būti laimingi. Galėjo. Bet reikėjo tam tikrą akimirką prisiimti atsakomybę už savo gyvenimą ir kažką keisti. Ji pasirinko gerti kartu. Muštis, isterikuoti. Tiesa, kai sužinojau visą jos istoriją, supratau, jog kitaip negalėjo. Iš tiesų visada elgiamės taip, kaip galime geriausiai. O teisia tegul mus Dievas. Kodėl ji nepaliko vyro? Tai buvo vienintelis vyras, kuris kadaise ją nuoširdžiai mylėjo ir rūpinosi kaip galėjo. Kaip mokėjo. Gaila, kad tik keletą metų.

Tiesa, turiu pasakyti, kad psichoterapija tai sunku pavadinti. Aš buvau klausytoja. Ji pasakojo istoriją, kurią aš užrašiau. Atsinešė albumų. Ir pasakojo pasakojo. Ir galų čia nesuvedinėsiu.

Bet pradėkime nuo pradžių. O pradžia, mano galva, prasi-deda anksčiau, negu Angela gimė.

Adelės vaikystė buvo labai laiminga. Tėvai gyveno pasituri-mai, tad nei sunkių darbų, nei vargo ji nematė. Prie mokslų lin-kusi nebuvo, tik už tai ir gaudavo barti. Vyresnis brolis ją saugojo ir rūpinosi. Drauge ir pramogų prisigalvodavo. Su juo ir į kaimo šokius vaikščioti pradėjo. Per jį ir su Jonu susipažino. Įsimylėjo. Bėda tik, kad Jonas buvo beturtis našlaitis, o ji – ūkininkaitė. Ne tokio žento tėvai tikėjosi. Tačiau bernaičio būta ne iš kelmo spirito, važiuosiu, sako užsienin ir uždirbsiu mums pinigų. Ves-tuvėms ir gyvenimo pradžiai. Beveik svajonės išsipildymas, sa-kytum. Beveik. Vyras darbštus, mylintis, atsakingas, tas tai taip. Bet tėvai jau spaudžia dairytis jaunikio, o parodyti nėra ką. Myli-masis užsienyje. Bandė Adelė ir taip, ir šiaip tėvams aiškinti, tie nesiklauso. Sako, bėdžius, beturtis, matyt, ir melagis. Kas čia žino, grįš negrįš, taip ir liksi sena merga, ką tada. Surado patys jaunikį. Gerai liežuviau tas malti mokėjo. Ir primalė. Tėvai pasakė, netekėsi, gali keliauti, kur akys mato. Ką darys Adelė. Ištekėjo. Kas vakarą namo pas tėvus dviračiu parvažiuodavo, taip nemiela uošvijoje buvo. Taip nemielas tas vyras. Kol galų gale uždraudė tėvai pas juos lakstyti. Sarmata. Ten tavo namai. Ten. Čia brolis su šeima gyvena. Nauja šeiminkė yra. Dieve Dieve, kiek ašarų išverkta. Nesmagu ir prieš anytą, bet kad širdis kraujuoja, tai ašaromis ir išteka. Praėjo gal metai, jau net ir Adelė patikėjo, kad Jonas, matyt, bus pamelavęs. Bet štai pasklido kaime gandas, kad parvažiavo. Su pinigais. Ir tikrai, kartą iš sodo vežimą su naujagime dukra bestumiant, žiū stovi ant kelio. Tas pats. Josios mylimasis.

Toks gražus. Ir savas. Pasaulis sustojo ir, kaip kokiam sapne, buvo tik jis ir ji. Vieną akimirką, kol nepajuto už nugaros stovinčio teisėto vyro. O anas nuėjo. Tarsi nieko neįvyko. Bet prieš tai jos širdis buvo sužeista, o dabar sudužo galutinai. Moteris, gyvenanti su teisėtu vyru jo namuose, ką tik pagimdžiusi jo vaiką, neturi teisės mylėti kito anei verkti dėl jo. Ką jau kalbėti apie pasiguodimą. Matė užjaučiančias anytos akis. Matė pykstančias ir vis dažniau apgirtusias vyro akis. Greitai gimė dar du vaikai. Tiksliau, dukterys. Mergos. O kiek „vaikelių“ pamesta. Pirmą kartą tai nutiko netyčia. Keliant katilą su kiaulių jovalu. Adelė pajuto šiltą kraujo srovele, tekančią koja, paskui iškrito ir dar kažkas. Dar nieko negalėjai įžiūrėti, bet tos dienos vėlavo, o čia tokie stambūs gabalai. Paskui Adelė dažnai kilnodavo puodus ir maišus. Dažnai tai padėdavo. Bet tos mergos, kurios įsikabino į ją, matyt, labai norėjo gyventi. Jos gimė. Gyvenimas pražuvo buityje ir smulkmenose. Ketvirtąkart važiuodama gimdyti, Adelė meldėsi, kad gimtų sūnus arba, kad ji numirtų. Nes ji ne tik kad nesugeba būti gera žmona, bet net ir pagimdyti, ką reikia nesugeba. Kur sūnus? Gimdyk sūnų. Giminę pratęsti reikia. O jeigu gims dukra, kaip reikės toliau gyventi? Gyvenimą namuose jau sunkiai buvo įmanoma pavadinti gyvenimu. Vyras gėrė ir svaidėsi kumščiais. Dar gerai, kad anyta spėdavo mergaites pasiimti savo kamaraitėn, tai bent nematydavo. O kad negirdėtų, Adelė tylėjo. Visada tylėjo. Ir ta tylą vedė jį iš proto. Kaskart tas pats virkavimas: kaip tu manęs nemyli ir niekada nemylėjai, kokia tu paleistuvė, turbūt ir tos mergos ne mano, o jo, to ano – užsieniečio (jis, beje, tą pačią dieną kaip išvažiavo, taip niekas apie jį daugiau ir negirdėjo). Paskui apstumdymas ir tąsymas pažemiui už plaukų. Tada atsiprašymai prieš Dievą su be galo jausmingu „Tėve mūsų“. O baigdavosi pasiėmimu to, kas jam, kaip teisėtam vyrui, priklauso. Šiurkščiai ir šaltai. Bet greitai

ir dažniausiai neskausmingai. Adelės siela, jai rodės, dar nuo tada, kai parkrito ant grindų, stebi tarsi vaidinimą iš aukšto. Ir grįžta į kūną tada, kai jis užmiega. Tada nusliūkina pas mergaites, kurios visos sulindusios pas babytę į lovą saldžiai miega. O ta juk viską girdėjo. Tyli. Tyli ir ji. Pagimdo Adelė greitai, vis dėlto ketvirtas gimdymas. Dukra. Kokia gražutė. Kaip angelėlis. Imkite palaikyti. Neškite ją iš čia. Noriu pamiegoti. Taip, namuose ramus miegas jai prabanga. Seselė gužteli pečiais. Aš pavadinčiau ją Angela, kad bent angelai mylėtų.

Pirmasis Angelos prisiminimas – ji glosto kieme miegantį tėtį. Ateina mama, babytė verkia. Tada ir Angela pravirksta. Mama gena ją šalin, liepia eiti vidun. Ji neverkia. O Angela verkia, nes babytė verkia. Baisu. Ji nieko nesupranta. Kodėl tėtis nesikelia, juk diena, miegoti ne laikas. Paskui paguldė jį į medinę dėžę ir visiėjo prie jo. Angeliukei neleido ten eiti, tik vieną kartą, kai fotografavo visas keturias dukras prie karsto.

Galbūt esate girdėję, kad jei žmona nemyli vyro, yra keletas būdų, kaip jis nuo to gelbėjasi: geria, susiranda meilužę ir išeina arba miršta nuo infarkto ar kokios kitos širdies ligos. Nes pirmiausia žmogus yra siela. O siela jaučia. Ją skauda. Dažnai tai paaštrėja išgėrus ar pavartojus kitų svaiginančių medžiagų. Tada svaiginamasi dar stipriau, kad nebejaustų. Vyras ar moteris, nesvarbu – pirmiausia mes esame sielos. Ir atvirumo valandėlėmis sakome: „Taip skauda dūšią, taip ilgu kažko.“ Visi turime savo darbus šioje žemėje ir nuolat gauname

ženklų. Jei leidžiame sau jais sekt, nebereikia ir svaigintis. O jei ne? Tada norisi užsimiršti. Pabėgti. Tikimės, kad kažkas, gal kitas žmogus, naujas sutuoktinis mus išgelbės. Neišgelbės. Nes išsigelbėti galime tik mes patys. Save savo gyvenimu.

Adelės santuoka truko dešimt metų. Ta nemeilė buvo tokia didelė, kad net gėrimas neišgelbėjo jos vyro. Širdis neatlaikė. Tiesiog. Širdis neatlaikė nemeilės.

Paskui Angela atsimena, kaip skaitydavo babytei ir jos draugėms maldaknygę. Aiškiai prisimena, kad buvo ketverių. Kaip ji išmoko skaityti, niekas nežino. Babytė buvo jos geriausia draugė ir užtarėja. Kartu jos ilgai ilgai sėdėdavo kapinėse ant suoliuko prie tėčio kapo, eidavo į bažnyčią ir pas babytės drauges. Angela, žinoma, labai norėdavo žaisti su seserimis, bet tos būdamos vyresnės nenorėdavo jos vedžiotis su savimi nei prižiūrėti, nors mama ir liepdavo. Kai tik ištaikydavo progą, jos Angeliukę nuvesdavo pas babytę arba tiesiog pasislėpdavo nuo jos. Verkdama mažoji kurį laiką jų ieškodavo, bet paskui liūdna pėdindavo pas babytę. Seserys ir dabar prisimena, kaip jos bėgdavo nuo Angelos ir kaip toji šaukdavo bėgdama paskui, kad eis upėn nusiskandinti. Joms, žinoma, tai atrodė labai juokinga. Iš kur vaiko tokios mintys, irgi niekas nežino. Gal iš tėvų nemeilės. Gal iš vienišumo. O gal ta siela jau tada žinojo, kad gyvenimas jos laukia nelengvas.

Gimus vaikui tėvų meilė sukuria jam saugumo jausmą. Kūdikis visu kūnu supranta, kad pasaulis yra draugiškas ir mylintis. Kai meilės nėra,

kai netenkinami vaiko emociniai poreikiai, jis susikuria aplink save energinį apsauginį kokoną. Jis saugo nuo nedraugiško, nemylinčio ir baisaus pasaulio. Taip ir eina per gyvenimą tuo kokonu, sakytum, šarvu dengdamasis. Po juo slėpdamasis. Kartais randa žmogų, kuris parodo, kas yra meilė. O kartais, deja, neranda. Arba nesąmoningai pabėga nuo tokio žmogaus, nes būti su juo nesaugu. Aplanko nepažinti jausmai. Mūsų sąmonė sukurta taip, kad saugotų nuo blogio, nuo to, kas nesaugu, nepažinta. O prisileisti kitą žmogų reikia drąsos. Priimti meilę ir būti atviram reikia drąsos. Kai žmogus neturi meilės ir artumo patirties, jam atrodo, kad taip tiesiog negali būti. Jei manęs niekas nemylėjo, kaip gali dabar kas mylėti. Turbūt dėl naudos, vis netiki. Ir bėga. Arba prisiriša pernelyg stipriai. Tarsi įsisiurbia į kitą žmogų, kad jį mylėtų ir patenkintų nepatenkintus vaikystės poreikius.

Angeliukė dažnai miegodavo pas babytę, iš tiesų ne dažnai, o visada. Vieną rytą – Angelai buvo aštuoneri – babytė ją pažadino silpnu balsu prašydama pakviesti mamą arba vyriausiąją seserį, nes turinti kažką svarbaus joms pasakyti. Angela išbėgo, bet tos, kaip tyčia, kažkur prapuolė. Angela prašė sakyti jai, bet babytė tvirtino, kad ji nesuprasianti. Vis ragino eiti ieškoti, nes tai pačiai Angeliukei labai svarbu. Ir toji vėl ėjo, bet kai rado, jau buvo vėlu. Babytė jau buvo mirusi. Ką ji tada norėjo pasakyti, galime tik spėlioti. Babytei iškeliauvus, mergaitės gyvenimas

virto pragaru. Vyresnioji sesuo išvažiavo mokytis. Mama kolūkyje naktimis sargavo prie sandėlių, seserys paeiliui eidavo kartu, o ta, kuri likdavo namie, dažnai ilgai užsibūdavo su draugėmis. Angela liko viena. Ir tai būtų buvę gerai. Užmiršau paminėti, kad prieš babytei iškeliaujant į jų namus atsikraustė vyras. Pranas. Pas mamą. Nuo tėčio skyrėsi tik tuo, kad buvo baisus tinginys. O gerdavo ir kabinėdavosi taip pat įkyriai. Tiesa, labiau nešvančiai. Dar dažnai vapėdavo apie Pizos bokštą, kurį galįs parodyti seserims. Visada, kai mamos nebūdavo namuose. Vyresniosios pasiūsdavo jį ir tiek. Angela nuo jo bėgdavo pas babytę. Kol ši buvo. Kai jos nebeliko, nebeliko ir mergaitėi apsaugos. Čia Angela nelinkusi leistis į smulkmenas, sako, kad neprisimena ir nenori prisiminti. Neabejotina tik, kad po babytės mirties beveik kasnakt pas ją ateidavo tas vyras. Žmogumi jį pavadinti sunku. Ir žinote, kas baisiausia – kartais Angelai tai patikdavo. Kartais jis būdavo labai labai švelnus, jis glostydavo mergaitę. Jos galvą, plaukus. Sakydavo, kokia ji graži ir ypatinga. Kartais gąsdindavo, kad niekam neprasitartų, nes užmušiąs ją ir padegsiąs jų namus. Kartais juokdavosi, kad mama nepatikėtų, net jei Angela ir papasakotų. Ir tai buvo tiesa, kalboms apie jo ydas ji buvo kurčia. O jį dažnai kaime galėdavai rasti ir pas vieną, ir pas kitą kaimynę. Netrukus mama pagimdė dar vieną mergaitę. Prano. Nuo tada Angeliukė tapo dar ir aukle bei mažosios linksmintoja. O Pranas savo dukrą labai mylėjo. Dažnai parnešdavo kokį skanumyną. Vieną. Nes jam Angela buvo neverta net ištižusio saldainio, tik kone dešimtmetį trukusio prievartavimo. O šlykščiausia, kad ir mamai ji buvo niekas. Nulis. Kai Angela baigė aštuonias klases, norėjo išvažiuoti mokytis, kad galėtų tapti mokytoja. Tai buvo jos svajonė. Reikėjo vieno rublio kelionei. Mama sakė neturinti, o Pranas nedavė. Ir išvis kokia nesąmonė tie mokslai. Kas išlaikys ją,

ten išvažiavusią. Gerai Pranas sako, namuose iš to pačio katilo dar išsimaitinsime, o kas išvažiavus. Taip Angelos pragaras tęsėsi dar trejus metus, kol baigė vidurinę. Tiesa, pragaras tada buvo jau visoms trimis: Adelei, Angelai ir mažylei. Pranas gėrė ir gėrė. Vis dažniau namuose skraidė arbatinukai ir puodai. Kartais – peiliai ir kirviai. Neiškentė Angela, po metų susitaupiusi pinigų, išvažiavo mokytis į pirmą pasitaikiusį žemės ūkio technikumą. Mama pardavė namus kaime ir dviese su mažyle išsikraustė į miestą. Plyšo Adelės širdis paliekant Praną, nes tai buvo vyras, kurį pati pasirinko. Ir pati matė, kad pasirinko blogai. Tiesą sakant, nuo pat pradžių matė, kaip Pranas spokso į Angeliukę, ir kalbas kaime girdėjo. Bet netikėjo. Negalėjo. Nenorėjo patikėti. Ir dukrą iškeitė į savo aklą meilę.

Neatleido sau už tai niekada. Bandė užlieti tą skausmą alkoholiu. Greitai pamatė, kad taip besielgdama ir mažosios gyvenimą pavers plėnimis, tad liovėsi. Buvo labai sunku matyti, kaip nesiklosto Angelos gyvenimas. Motinos širdis, kad ir sueižėjusi, vis dėlto motinos. Skaudėjo matant Angelos vargą.

O šiai mokytis ypač sekėsi. Geriausiai iš visų seserų. Gyventi atskirai ir ramiai, kiek tai įmanoma studentų bendrabutyje, buvo keista ir labai gera. Namu Angela grįždavo retai. Mama dėl to pyko, bet pajutusi laisvę mergina jau nebegalėjo įkišti savęs į kančios narvą. Čia ji iš mažos, užguitos mergaitės tapo panele. Mokyklą baigė geriausiais pažymiais ir lengvai įstojo į universitetą. Ir mama, ir vyresniosios seserys prieštaravo, nes kas gi išlaikys. Vis dėlto tolimas, nepažįstamas miestas. Bet antrą kartą paleisti svajonės Angela buvo nenusiteikusi.

Miestas. Bendrabutyje Angela buvo apgyvendinta su dviem ketvirtakursėm. Normalios tai buvo merginos, nepuolė draugauti, bet ir nesityčiojo, kas buvo gan įprasta gavus į kambariokes „fukšę“.

Tiesa, Angela jau ir nebuvo iš tų, kurias galėjai lengvai pastumti. Dar technikume ji suprato ir pasižadėjo sau, kad nebesileis stumdoma ir daugiau niekada nebebus auka. Kaip jau sakiau, merginos buvo geranoriškos ir Angelai storų šarvų čia nereikėjo. Gyvenimas atrodė nusistovėjęs, paskaitų ir bendravimo daug, pinigų turėjo pasitaupiusi iš technikummo. Dar seserys ir mama pakrapštė slaptus piniginių skyrelius. Tai buvo geras laikas. Ir štai kartą į jų kambarį užėjo Algis. Sakytum, niekuo iš minios neišsiskiriantis ketvirtakursis kaimietis Algis. Bet kai susitiko jų žvilgsniai, pasaulis sustojo. Pasaulis sustojo ir, kaip kokiam sapne, buvo tik jis ir ji. Nuo tada Angelai atsivėrė rojus žemėje, toks, kokį jauti radusi savo žmogų, kai neabejotinai tai yra tas, ką pažįsti jau šimtą gyvenimų. Tai buvo nuoširdi, truputį vaikiška, bet labai tikra meilė. Abiem tai buvo labai stiprus jausmas. Angela laikė Algį dar ir gelbėtoju nuo praeities, nes tik miegodama su juo jautėsi saugi ir nesapnuodavo košmarų, tiksliau, prisiminimų.

Kartais atsitinka taip, kad žmogus sudeda visą viltį į kitą žmogų. Padaro jį savo gelbėtoju.

Tarsi atiduoda atsakomybę už savo gyvenimą.

Tai iliuzija. Išėjus „gelbėtoji“ ji sudūžta kartu dažnai sudaužydama ir likusiojo gyvenimą.

Įsisiurbti, įsikabinti, tarnauti kitam žmogui, kad tik mylėtų. Bent truputį. Už meilės trupinius nemylėti žmonės gali atiduoti daug. Visą save.

Algiui tai buvo ne pirma, bet pirma tikra meilė. Jausmas buvo kitoks. Srovė nunešė. Ir jis leidosi plaukti su ta srove. Tiesa, tik mieste. Kai savaitgaliais grįždavo į kaimą pas tėvus, kaip sakė,

pas sunkiai sergančią mamą, veisdavo tik protas ir logika. Ten turėjai daryti, ką privalai. Angela tikėjo, kad tikrai kol kas neverta naujomis pažintimis varginti senos sergančios moters. Tegul ji turi savo vienturtį sūnelį sau bent savaitgaliais. Jai užteko ir penkių dienų per savaitę, per kurias jie išsiskirdavo tik paskaitų metu. Angela mielai būtų jas metusi, bet Algis griežtai prieštaravo, jai liepė ir pats gana stropiai mokėsi.

O Angelai mokslai neberūpėjo, jai norėjosi rūpintis mylimuoju ir jo gerove visomis prasmėmis. Ji būtų buvusi ir svajotoji būti puikia jų bendrų namų šeimininke – mylinti, paslaugi, rami. Algis taip pat ja labai rūpinosi, negailėjo dovanų ir staigmenų. Per tuos tris draugystės mėnesius kartu jie atnaujino Angelos garderobą, kuris, neslėpkim, dvelkė kaimu. Algis buvo dosnus. Tėvai buvo dosnūs jam, o jis kartu apdovanodavo Angelą. Sau jis pirkdavo labai mažai ką. Laikai buvo tokie, kad vyrui puošti buvo apskritai neįprasta, o ir jis buvo gana paprastas. Todėl Angela tikrai nustebo, bet kartu ir apsidžiaugė, kai jam prireikė naujų batų. Tokių, kurie tiktų prie kostiumo. Vis tiek bus išleistuvės, kas, kad tik pavasarį. Nepabėgs juk tie batai. Ištaikiusi progą Angela taip kruopščiai rinko batus savo meilei, kaip niekada nieko sau nebuvo rinkusi. Artėjo egzaminų sesija. Jai pirmoji, Algiui paskutinė, paskui jau praktika ir baigiamojo darbo rašymas. Angela tyliai svajotoji mesti mokslus ir išvažiuoti su juo į kaimą, kur jis buvo sutaręs atlikti praktiką ir likti dirbti. Juk tikrai kaime atsirastų darbo ir jai. Darbo ji nebijojo. Bet labai bijojo likti viena.

**Savo baimėmis maitiname trūkumą.
Ir tai dažniausiai išsipildo. Nes baimės energija
labai galinga. Ko laukiame, tai ir atsitinka.**

Dažnai tai būna pasąmoninės programos.
 Visi esame girdėję žmones sakant: „Man taip visada / man niekada nebūna gerai kaip visiems / aišku, kad aš lengvai nieko negaunu / nelaimė po vieną nevaikšto / visi žmonės kaip žmonės, o aš nevykėlė“.
 Taip tik įgarsiname pasąmonės programas, kurias dažnai nenorėdami mums įperša tėvai ar kiti suaugusieji. Labai svarbu jas atpažinti ir nutraukti. Išinstaliuoti iš pasąmonės.
 Bet baimė mus ir saugo. Adekvati baimė padeda išgyventi. Pavyzdžiui, kelių eismo taisyklių ar įstatymų laikymasis.

Pokyčiai, atrodė, buvo justu ore. Kažkokia keista įtampa tvyro aplink Algį, todėl neramu darėsi ir jai. Kartą grįžusi rado kambariokės, pakuojančias dovaną. Jos vis rišo ir rišo kaspinėlį, o šis vis negulė taip dailiai, kaip jos norėjo. Ir vis šnibždėjo viena kitai, juk čia ne šiaip, čia juk vestuvinė, turi būti gražiai – ir vis žvilgt į Angelą.

– Ko ten šnabždatės ir į mane žvilgčiojat, aš neišteku, man nereikia to jūsų servizo, – nebeiškentė.

– Tai jau, kad ne tu. Tikrajai Balčiūnienei padovanosim.

– Nesupratau??? Kam? Tikrajai? Kokiai Balčiūnienei??? Algis??? Balčiūnas. Balčiūnienė. Neseniai buvęs ilgas savaitgalis. Nauji „išleistuviniai“ batai, kažkodėl išsivežti į kaimą. Balčiūnienė. Tikroji...

Pasaulis sustojo. Vieną akimirką. O paskui pradėjo suktis kaip pašėlęs. Sukasi, viskas sukasi. Angela krinta. Kavos puodelis iš rankų kartu. Dūžta. Skauda. Kaip ir širdis. Pasaulis.

Jos nežinojo, kad ji nežino. Jos tyliai smerkė ir piktinosi, kad ji susitikinėja su bernu, kuris, visos žino, jau nuo mokyklos turi merginą ir tuoksis, kai tik baigs mokslus ar dar anksčiau.

Žiūrint iš laiko perspektyvos, toliau Angelos gyvenimas pasileido žemyn tarsi nuo kalno. Negulėjo ir neverkė, nes, atsime-nate, buvo pažadėjusi sau, daugiau niekada nebebūti auka. Todėl šventė. Šventė gyvenimą. Jei tas nuolatinės išgertuves ir miegojimą su bet kuo buvo galima pavadinti šventimu. Ji užmiršo valgyti. Dabar jos racione buvo kava ir cigaretės. Jei kas vaišindavo, dar ir alkoholis. Pageidautina, kuo stipresnis. Ji, kaip toje pasakoje apie miegančiąją gražuolę, tarsi užsidarė stikliniame karste. Gyvenimą matė, bet gyveno lyg apmirusi, lyg užsidariusi stikliniame karste.

Tai labai primena pasaką apie Snieguolę ir septynis nykštukus. Kai mergaitė, pamotės išvaryta iš namų, išgyveno tamsiame miške, rado saugų būstą pas nykštukus. Ten virė ir tvarkė namus, tarsi saugiam šeimos lizdelyje. Bet, pasidavusi klastai, apmirė. Ir buvo paguldyta į stiklinį karstą. Lyg praradusi gyvenimo džiaugsmą. Sužeista širdimi. Kartais ateina gyvenime akimirka, kai žmogus nusivilia pasauliu. Kai įdėtos pastangos, darbas, atvirumas, meilė, idėjos žlunga. Kai ilgai stengtasi ir išnaudota daug energijos, bet rezultatas netenkina. Tada žmogus apmiršta. Svarbu duoti sau laiko. Leisti sau išreikšti nusivylimą, pyktį, leisti sau verkti ir pripažinti, kad nepavyko. Tai nerodo, kad esu nevykėlis, tai tik byloja, kad man nepavyko.

**Bet labai svarbu pripažinti nusivylimą.
Kartais žmonės apsimeta nieko neįvykus.
Sako, taip ir žinoję. Juk negali visada
sektis. Tada tas nusivylimas, trauma tarsi
„užkonservuojami“ viduje ir kantriai laukia
akimirkos, kai galės išlįsti ir smogti netikėtai.
Arba lanko sapnuose, dažnai košmaruose.
Nepripažinta trauma, nusivylimas niekada
nepalieka mūsų ramybės. Ji neišgaruoja
stebuklingu būdu. Ją reikia išjausti. Anksčiau
ar vėliau. Išjausti ir tik tada ji pasileidžia.**

Egzaminų neišlaikė. Tiesą sakant, daugumos net nelaikė. Jai buvo nuspėjami ant savo pačios gyvenimo. Sugrįžo naktiniai košmarai. Prisiminimai smogė dviguba jėga. Dabar naktimis ją prievartaudavo Algis. Arba Pranas, o Algis žiūrėdavo ir juokdavosi. Iš gelbėtojo jis tapo budeliu. Prarado bendrąbę, bet grįžti pas mamą nenorėjo. Negalėjo. Liko didžiajame mieste. Čia netrukus sutiko savo vyrą, jį, betarnaujantį kariuomenėje, paliko jo meilė. Tokie, tarsi vienas raišas dešine, kitas – kaire koja, jie susitiko ir susituokė. Vestuvės įvyko, kaip pridera. Išsikraustė kažkur į kaimo glūdumą. Tėvai džiaugėsi. Adelė net patikėjo dukters laime. Aišku, ji nieko nežinojo apie išdavystę ir sudužusią Angelos širdį. Ar gali du neįgalūs žmonės padėti vienas kitam gyventi. Atsakysiu, negali. Pirmiau jie turi pagyti. O gydėsi jie kiekvienas skirtingai. Angela pasinėrė į šeimos idilės kūrimą ir lizdo sukimą. Jai labai padėjo darbas. Dirbo viską – nuo ryto iki vakaro. Jai tai padėjo ir patiko. O štai jam – ne. Jis nebuvo darbo žmogus. Jam patiko gyventi lengvai ir linksmai. Jam patiko groti ir dainuoti. Angela laukėsi, kai pirmą kartą jis negrįžo naktį namo. Paskui dar

ir dar kartą. Jis negėrė. Nesimušė. Jis tvarkėsi su savo sudaužyta širdimi, kaip mokėjo. Jis ieškojo moters, kuri ne kabintųsi į jį kaip į gelbėtoją, o tos, kuri jį patį išgelbėtų. Visi vyrai išdavikai, niekas manęs nemylė, kam aš reikalinga. Niekam. Angela verkė ir verkė, ir verkė. Po Algio išdavystės ji šventė, gėrė ir rūkė, dar bar laukėsi. Reikėjo saugoti tą mažą širdelę savyje. O pačiai širdį taip skaudėjo. Rytas. Jis vėl negrįžo. Ji atsuko viryklę – gal kavos. Bet jėgos apleido. Ji susmuko. Užudė dujas. Žinojo, kad reikia keltis. Bet nepajėgė. Prieš akis sukosi gyvenimas. Tėvas, gulintis kieme. Pranas, savo šlykščiomis rankomis grabinėjantis. Algis, apsiavęs naujaisiais batais. Vestuvės. Ji atkeršijo ir pati ištekėjo nepraėjus net dviem mėnesiams. Atkeršijo kam? Labiausiai sau. Vyras. Vaikas joje. Kūną apėmė ramybė. Ašaros nudžiūvo. Angela, kaip koks angelas, matė iš viršaus savo susmukusį kūną. Matė, kaip namo pareina vyras su akordeonu ant peties. Kaip išsigandęs užsuka dujas, atidaro langus ir nuneša ją į lovą. Pakviečia kaimo seselę, ši tik pataria leisti jai išsimiegoti. Ji liko gyventi. Ar norėjo? Mirti Angela tikrai nenorėjo. Ji tik norėjo, kad tas skausmas liautųsi. Kad baigtųsi kančia.

Labai dažnai nusižudyti pasiryžę žmonės iš tiesų mirti nenori. Jie nori, kad baigtųsi kančia, skausmas, kuris jiems atrodo nepakeliamas.

Dažnai jie jaučiasi vieniši ir nesuprasti.

Kartais vienas nuoširdus klausimas:

„Kaip tu jautiesi?“ ar „Kaip tu iš tiesų gyveni?“

gali pakeisti labai daug ką. Kartais žmonės sako nenorintys savo rūpesčių užkrauti kitiems.

„Bet argi tu nenorėtum, kad tavo vaikas, brolis,

sesuo, tėvas pasakytų, kai jam sunku. Argi tu jaustumėsi apkrautas?“ – klausiu. Sako, žinoma, ne. Norėčiau, kad papasakotų. Tai kodėl tada nedrįstame patys pasipasakoti? Kalbėkimės. Tam ir yra draugai, giminės, artimieji. Psichoterapeutai galų gale. Mirti nenori niekas. Nori, kad liautųsi skausmas.

Iki gimstant vaikui vyro naktiniai žygiai liovėsi. Pasikalbėjo, kaip mokėjo, ir nutarė, kad kaimo gyvenimas tikrai ne jam, todėl reikia kraustyti į miestą. Jam patiko linksminti žmones, groti ir dainuoti. Tai jis ir darė. Tai buvo legali priežastis naktiniam gyvenimui. Tai tapo jo darbu. Ir jos gyvenimu. Ji vis dar kūrė iliuzijas. Ne, ji nebuvo naivi mergaičiukė. Ji buvo sužeista moteris stikliniame karste, kuri laukė išgelbėjimo. Ji puikiai suprato vyrą, kurio pašaukimas – muzika. Ji pati dar didžiajame mieste buvo nuėjusi į mėgėjų teatrą, ten nesunkiai perėjo atrankas ir buvo priimta. Bet paaukojo tai dėl šeimos. Tiksliau, kai per pažįstamus gavo darbą kaime, atsisakyti negalėjo. Nenorėjo. Bijojo. Angela įsivaizdavo, kad šeima suteiks jai stiprybės, kad sukūrus šeimą viskas pasikeis savaime. Ir jie taps laimingi. Savaime. Bet stebuklas neįvyko.

Stebuklus kuriame mes patys. Savo vidumi.

Kad ir kaip būtų gaila, kol viduje esame suluošinti, išorėje niekas nesuteiks laimės.

Kaip vienas luošys veda kitą. Arba aklas aklą pasakų šalin. Iliuzija. Deja, kartais, o gal dažnai, labai norisi joje pasislėpti. Sakome, kai uždirbsiu

milijoną, kai numesiu svorio, kai pastatysiu namą, rasiu darbą ar vyrą / žmoną, susilauksiu vaiko, tada jau galėsiu jaustis laimingu žmogumi. Tikrai? Tai tėra išoriniai dalykai. Pasieksi tai ir kas? Saulė suspindės šviesiau? Kitas klausimas, ar tikrai to nori? Ar norėjo tavo tėvai? Ar tai ne visuomenės primestas standartas. Turbūt esate girdėję istorijų, kaip poros, svajojusios apie kūdikį metų metus, pagaliau jo susilaukusios išsiskiria. Arba pasistatę namą. Jie turėjo bendrą tikslą ir daugiau nieko. Pasiekė ir nebeliko daugiau nieko bendro. Jei jums patinka tikslai, tada bent jau imkite juos tokius didelius, kad prireiktų iš pradžių net dviejų gyvenimų. Nes, kaip sakoma, bandydamas pasiekti mėnulį bent žvaigždę užkabinsi.

Nė vienas iš jų netapo laimingesnis. Nusivylimas, tiesą sakant, tik didėjo. Žaizda gilėjo. Vyras vis dažniau ir ilgiau negrįždavo namo. Gimė mergaitė. Sveikutėlė tėvelio kopija. Aklo tikėjimo, meilės, vilties ir iliuzijų skraiste apgaubta Angela pasiūlė ją pavadinti moteriška vyro vardo versija – Vidmantė. Vyruui labai patiko, kad mergaitė akivaizdžiai į jį panaši, tad kokią mėnesį narkvodavo namuose. O paskui naktiniai „žygiai“ tik dažnėjo. Kol vieną dieną pranešė išeinąs. Susirinko daiktus ir išėjo. Va taip, paprastai. Angela laukėsi. Sako, jautusi, kad berniuko. Ji visada labai norėjo sūnaus. Bet kaip viena būtų išlaikiusi du vaikus. Pagalbos iš vyro nesitikėjo ir buvo teisi. Beveik nė skatiko iš jo negavo. Pirmasis išvalymas. Bet ne paskutinis. Deja. Daug ašarų.

Padieniai darbai. Skurdas. Susirado draugą. Dieve Dieve, ko tik ten nebuvo. Alkoholis. Smurtas. Abortai. Vienas iš Vidmantės prisiminimų, kaip mama stovi ant virtuvės palangės ketvirtame aukšte ir žada šokti. Kaip jie, atsiprašant, „dulkinasi“. Mergaitei buvo penkeri. Angela sako, kartkartėmis suvokianti, kaip ji savo gyvenimu sužalojo dukrą. Tokios aiškios akimirkos tarsi perskrodžia sąmonę. Skausmas nepakeliamas. Tada nori gerti ir gerti. Svaigintis. Užmiršti. Nulūžti.

**Nuo gero gyvenimo niekas nepradedą
svaigintis. Net jeigu iš šalies ir atrodo kitaip.
Priklausomybės kalba apie skausmą. Kai šitas
gyvenimas per sunkus, norisi pabėgti į geresnį.
Kur jūra iki kelių. Kur mažiau atsakomybių.
Kur neskauda ir kažkas myli. Kur lengva.
Ramu. Nereikia nieko daryti. Niekas nieko
nereikalauja. Galų gale, kur gali jaustis
„kietas“. Arba blogas, tačiau jau bent žinai dėl
ko. Kai buitį ir būtį tampa per sunki, norisi
pabėgti, „išskristi“, atsipalaiduoti. O tai pats
paprasčiausias atsipalaidavimo būdas. Taigi
priklausomybė neateina iš laimės ir lengvumo,
ji ateina iš įtampos. Taurė vyno, taurė šampano,
stiklinė alaus ar taurelė viskio. Kaip malonu
ir kas čia tokio. Rytoj visko po du. Kas čia
bloga vakare gurkštelėti. O jei paklaustum
savęs, kam man to reikia? Kokią įtampą
malšinu? Gal verčiau pašalinsiu įtampą
šaltinį ir nebereikės gurkšnoti. Bet man skanu,
sakysite. Duokite vaikams paragauti – nė vienas**

alkoholinis gėrimas jiems neskanus. Tai ar tikrai čia svarbiausia skonis? Yra tokia sąvoka – socialinis alkoholizmas. Jis niekam nekenkia, sakysite. Žinoma, ne. Galbūt. Šiandien. Tik supažindinu. Yra tokia sąvoka.

Palikusi dukrą seseriai, išvyko į užsienį. Įsidarbino bare. Jai labai patiko toks darbas. Vyrų dėmesys. Antra vertus, labai skaudėjo širdį dėl paliktos dukters. Vis dėlto ji buvo šeimos / namų žmogus. Jai norėjosi ramybės. Vieno vyro. Saugaus užnugario. Ir štai lyg stebuklas vieną vakarą į barą ateina toks rūškanas vyras. Net papilkėjęs. Pažįsta jis tokias mergos, kur siūlo gerti kartu. „Stakanščikės“. Velniop. Visas pavaro šalin. Buvusi žmona jau „išmelžė“ pakankamai. Net atsėdėti už alimentų nemokėjimą teko. Pasirodo, tądien ir išėjo po ketverto mėnesių valdiško „poilsio“. Gana jam tų bobų. Ir čia ateina Angela. Ir istorija kartojasi. Du sužeisti žmonės, lyg užuosdami vienas kitą iš tolo, jaučia artumą. Kartu gyventi susikraustė kitą dieną. Jis buvo puikus vyras. Rūpinosi Angela taip nuoširdžiai, kaip mokėjo. Meilė gyveno juose ir aplink. Gyvenimas tarsi įsivažiavo. Dirbo, taupė, svajotojo grįžti namo, į Lietuvą. Ir grįžo. Susituokė. Tik niekaip nesisekė rasti darbų. Santaupos tirpo, bet stengėsi nepasiduoti baimei. Angela pasijuto besilaukianti. Pirmą kartą po ilgo laiko tai buvo džiugi naujiena. Deja. Trečias persileidimas įvyko šestą mėnesį. Jau ir dukrai, ir visiems aplinkiniams buvo pasidžiaugę naujienomis. Šis įvykis buvo paskutinis lašas, perpildęs Angelos kančios taurę. Jau ir anksčiau nesisekė viskas taip, kaip svajota. Nesisekė rasti gerai apmokamų darbų. Santaupos ištirpo pragyvenimui taip ir nesusiremontavus lūšnos, kurią nusipirko vienkiemyje. Abu po truputį įniko

išgėrinėti. Paaiškėjo, kad jis dar ir serga išsėtine skleroze. Piktnaudžiaujant alkoholiu, liga progresavo sparčiai. Greitai atgulė ant patalo. Angela jį slaugė. Ėjo dirbti pas ūkininką, kad uždirbtų bent cigaretėms ir alkoholiui. Ir abu gerdavo. Paskui verkdamo. Ji turėjo meilužių. Jis pyko. Gyvenimas gyveno juos. Po penkerių metų ant patalo vyras mirė. Angela įsijautė į gedėjimą. Rengėsi tik juodai. Beveik nuolat verkdamo. Nuolat žiūrėjo nuotraukas, ypač iš draugystės pradžios. Nevalgė. Tik gėrė ir rūkė. Iš namų kojos beveik nekeldavo. Kaltino save, kad nebuvo namuose, kai jis mirė. Gal būtų kuo padėjusi. Kodėl jis taip anksti išėjo? „Kas čia darosi, kad žmonės taip anksti miršta“ – klausinėjo ji. Jai visai nesvarbu buvo vyro diagnozė ir gydytojų pastabos, kad alkoholis mirtį atplukdys dvigubai greičiau. Visa tai jai buvo nesvarbu. Ji leido sau gedėti. Iš tiesų turbūt pirmą kartą leido sau pilnai jausti visą skausmą. Greičiausiai nesuvokė, kad tas skausmas toks didelis, nes pagaliau liejasi ašaros dėl visų vyrų ir patirtų skriaudų.

Kas turi vaikų, turbūt yra pastebėję, jog kartais jie verkia neadekvačiai. Tiesiog rauda dėl saldainio ar kito menkniekio. Tėvai ramina arba pyksta: „Na, ko tu čia dabar???“ Bet esmė ta, kad tas menkniekis tebuvo „trigeris“, kuris atidarė sukauptas neišverktas ašaras už kažkurį laiko tarpsnį praeityje. Labai svarbu leisti išsiverkti. Su tomis ašaromis išteka visos išgyventos ar sulaikytos baimės, pykčiai, nuoskaudos. Svarbu išbūti su vaiko ašaromis. Neraminti. Galima ramiai glostyti ir sakyti: „Paverk, paverk, pamatysi,

**tuoj palengvės.“ Antraip tai išlenda dar
vėliau kaip nepageidaujamas, netinkamas
elgesys. Deja, dažnai patiems tėvams
vaikystėje nebuvo leidžiama verkti, išsiverkti.
Tada užaugę jie irgi negali pakęsti verkiančio
vaiko. Nes išlenda jų vidinis nutildytas vaikas.
Ašaros juos nepaaiškinamai erzina. Išėitis
paprasta – verkite kartu.**

Angelos dukra mamos gyvenime nedalyvavo. Ji jautė nuoskaudą ir pyktį už nesaugią vaikystę, kurią jai sukūrė mama. Nesivieliant į detales, Vidmantė kariavo savo karą – su visokios rūšies svaigalais. Turėjo žmogų šalia. Gal suprato, gal ne, kodėl jai gera su kur kas vyresniu vyru. Galėtume įsivelti į pasvarstymus apie tėvo trūkumo kompensacijas, bet grįžkime prie Angelos. Mūsų pasakojimas užtruko. Tiksliau, jos išsipasakojimas. Lankėsi ji pas mane beveik dvejus metus. Skausmas, regis, lėgo. Paklausė manęs ir maždaug po metų paslėpė pati nuo savęs nuotraukas. Kartais išsitraukdavo, bet jau tikrai ne kasdien. Nustojo nešioti vyro marškinius – vienu metu tai buvo pamėgusi. Sakydavo, jaučianti jo dvasią šalia. Maždaug dar po mėnesio susapnavo, o gal regėjo, kaip jo dvasia susirenka visus savo daiktus, rūbus, nuotraukas ir išeina. Paskui jį velkasi baltas šleifas, sujungtas su Angela. Jis atsisuka, trūkteli, šleifas plyšta, Angela pabunda tarsi nuo dūrio į širdį. Sako, toks laisvės jausmas užplūdo. Tik vyro veidas buvęs labai rūstus. Lyg būtų pykęs, kad per ilgai aš jį čia užlaikiau. Greitai atsirado naujas kavalierius. Nieko nepasakysi, vyrus ji visą gyvenimą traukė. Šis buvo gerokai vyresnis. Jam reikėjo pagalbos ūkyje. O Angelai, kaip žinome, ūkio darbai patys

mieliausi. Ir tas vyras geras – rūpinasi ja kaip tėvas. Pats negeria ir net nerūko, tad ir jos dienos tapo blaivesnės. Kur kelias nuves, nežinome niekas. Tik labai norisi palinkėti, kad didieji Angelos išbandymai jau būtų likę praeityje. Ir kad bent antroje gyvenimo pusėje ji pasijustų mylima. Nuoširdžiai mylima. Kad nereikėtų laukti angelų.

P. S. Jau bedėliodama paskutinius šios knygos štrichus, gavau nuo Angelos žinią. Kad jau visą vasarą dirbanti krikščioniškuose bendruomenės namuose, kuriuose teikiama visokeriopa pagalba moterims. Angela ten dirba visokius nematomus darbus, kuriuos kažkas turi, bet niekas nenori atlikti. Sako, patinka. Sako, įdomu stebėti, kaip kitos moterys gydosi gyvenimo žaizdas. Žinot, pagalvojau, turi Aukščiausiasis humoro jausmą. Ir planą, matyt, visada turi. Pagal jį ateiname ten, kur turime galų gale ateiti.